

Το επιστολο-γραφικό ήθος του Συκουτρή

► Του **ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΣΑΪΝΗ**

«**Η** ηλικία είναι κάτι σχετικών δεν μετρείται πάντως με την διάρκεια, με το περιεχόμενό της μετρείται»... μείωνε ο Ιωάννης Συκουτρή (1901-1937) στην, εν είδει μανιφέστου, «Φιλοσοφία της Ζωής». Και στη δεκαπενταετή δημιουργική πορεία, μέχρι την εθελουσία έξοδό του το 1937, εξασφάλισε υστεροφημία ως κλασικός φιλόλογος, μελετητής της αρχαίας, βυζαντινής και νεοελληνικής γραμματείας. Αριστούχος απόφοιτος του Πανεπιστημίου Αθηνών, διδάκτωρ το 1924 και μεταπτυχιακός υπότροφος στη Γερμανία (ο Βιλαμόβιτς τον θεωρεί ισάξιο του Κοραή, ο Γέγκερ τον αποδέχεται ως τον μόνο αλλοδαπό σπουδαστή), το 1930 ο 28χρονος Συκουτρή διορίζεται υφηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή. Ιδιόμορφη προσωπικότητα,

αντιφατικός χαρακτήρας, ακούραστος ερευνητής αλλά και χαρισματικός δάσκαλος, γερμίζει τα αμφιθέατρα με ακροατές και επεκτείνει τη δραστηριότητά του και εκτός Πανεπιστημίου, ιδρύοντας φιλολογικούς συλλόγους για την ανάγνωση λογοτεχνίας ή την έκδοση αρχαίων κειμένων.

Ο Συκουτρή υπήρξε όχι μόνο μελετητής της κλασικής και βυζαντινής επιστολογραφίας αλλά και δεινός επιστολογράφος. Ακόμα και αν πολλά τεκμήρια βρίσκονται διασκορπισμένα σε δημόσια ή ιδιωτικά αρχεία ή έχουν χαθεί, ο ανά χειράς τόμος συμπληρώνει την εικόνα που γνωρίζουμε και από την πρόσφατη έκδοση των κυριακών του γραμμάτων (MIET 2008). Εδώ περιλαμβάνονται -φιλολογικά σχολιασμένες και υπομνηματισμένες- 59 επιστολές και επιστολοδελτάρια προς τις μαθήτρες Αγγαία, Μαρία, Μάρικα και Ηρώ, όλες φοιτή-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΗΤΡΑΣ

τριες της Φιλοσοφικής Σχολής. Η εισαγωγή πληροφορεί για τα πρόσωπα της επιστολογραφικής σχέσης και scho-

λάζει το γραφικό ήθος της πυρετώδους γραφής του Συκουτρή. Το επίμετρο παρακολουθεί την πορεία αυτής της «ιδιαίτερης και ασυνήθιστης» -πλην «ελεύθερης» και «αγνής» φιλίας- που εξελίσσεται σε μια ενδιαφέρουσα επιστολογραφική σχέση, εντάσσοντάς την στη ζωή και το έργο του. Ο Συκουτρή εξέλλου είχε σκανδαλίσει το καθηγητικό κατεστημένο με την τάση του να συγχρωτίζεται με τον φοιτητικό κόσμο και εκτός Πανεπιστημίου.

Οι επιστολές καλύπτουν χρονικά τα τέσσερα τελευταία χρόνια της ζωής του και αφορούν κυρίως περιόδους διακοπών, ταξιδιών στο εξωτερικό και εκδρομών. Από τη μια ο Δάσκαλος από την άλλη οι μαθήτρες, και τα δύο μέρη με συνειδηση της διαφοράς των ρόλων τους. Τα γράμματα δεν είναι πάντοτε προσωπικά, και συχνά αλληλοσυμπληρώνονται. Μια επιστολή στην Αγγαία συμπληρώνει επιστολή στη Μαριάνθη ή τη Μαρία. Αυτές τον ενημερώνουν προφανώς για όλα: οικογενειακά, ίσως και προσωπικά νέα, φιλολογικές εργασίες. Αυτός απαντά σε όλα. Στέλνει ευχές στην οικογένειά τους, συμπάσχει στα πρώτα, συμβουλεύει στα δεύτερα. Η σύζυγός του δεν απουσιάζει από τις επιστολές. Κάποτε ο Δάσκαλος «διασκεδάζει» περιγράφοντας ταξιδιωτικές εμπειρίες και χοροεσπερίδες σε ρόλο

«Ποιητική» του Αριστοτέλη, όλα θα βρουν κατάλληλη θέση στις επιστολές του Δασκάλου που αντιλαμβάνεται κάθε «γνήσια παιδαγωγία» ως «ενέργεια αμοιβαίας επιδράσεως» [16/7/1933].

Προϊόντος του χρόνου η επικοινωνία αυτή καθίσταται ανάγκη, με τον Συκουτρή να αναζητά λύτρωση στο «κουβεντολόγιο». Καταβληθένος από τη μοναξιά και τις έντονες ψυχικές μεταπτώσεις προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα «στο χάος των εξωτερικών συνθηκών της ζωής του και την άβυσσο των εσωτερικών κινήματων της ψυχής του» [16/7/1933]. Στη «σκοτεινιάσμένη» του ζωή η δικιά τους αγάπη και επαφή αποτελεί «χαμόγελο αιθρίας» [30/8/36]. Τον Αύγουστο του 1937 σ' ημείωνει και αναρωτιέται δυσούλωνα: «Ολοένα αισθάνομαι να σκοτεινιάζει γύρω μου και μέσα μου-γι' αυτό πιάνομαι τόσο νευρικά, τόσο παθολογικά θα έλεγα γραπτόματι από την αγάπη σας. Αλλά ως πότε;» [3/8/37].

Το τελευταίο δελτάριο χρονολογείται την τελευταία μέρα της ζωής του και απευθύνεται στην Αγγαία: «Χαίρε από την Κόρινθο!» Ο Συκουτρή έχει μόλις επιστρέψει από τη Γερμανία, προφανώς αγορευμένος από τον εθνικοσοσιαλισμό, που κάποτε τον γοήτευσε. Κατά τη διάρκεια μιας εξδρομής στην Αίκοκρινθο επιστρέφει στο δωμάτιο του ξενοδοχείου του και αυτοκτονεί με πρεμιστικά (21 Σεπτεμβρίου 1937). Ενδοπανεπιστημιακές έριδες, προσωπικά και οικογενειακά αδιέξοδα, «έξοδος εκ της σκηνής εις ώραν αμής» (Ν. Β. Τωμαδάκης), ή «δικαίωσις» μιας «ηρωικής ζωής» κατά τα νητσεικά πρότυπα; Όπως μάλλον συμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις καλό είναι να συνηγορούνται όλα ως συνιστώμενα (βλ. Πέτρος Χαρτοκόλης, «Ιδανικό αυτόχειρες», Εστία, 2003). Όπως και να έχουν τα πράγματα, ο Συκουτρή αποφάσισε να θέσει τέλος στη ζωή του ή καλύτερα, με δικά του λόγια, να περάσει σε αυτή την «όλο όνειρα και παρόν» κατάσταση, όπου «καμία πραγματικότητας δεν έρχεται να σου δώσει χρονολογικόν διαβάθμιον παρελθόντος και παρόντος» (27/8/1934).

«**Με φίλιαν παντοινήν και άδοξη**»

Γράμματα του Ιωάννη Συκουτρή στις μαθήτρες του (1933-1937), εισαγωγή: Γεωργία Α. Ύψιστου, φιλολογική επιμέλεια και επίμετρο: Ελένη Ρίτση, MIET, σελ. 321

«κοσμιογράφου». Κοσμική ζωή, κινηματογράφος, εκδρομές, πρωινή εργασία στο υπουργείο και συναντήσεις στην Ακαδημία, αλλά και η πορεία των εργασιών του: το «Συμπόσιο», ο «Φάουστ»,